Kirjallinen kysymys KK 117/2024 vp

Vesa Kallio kesk ym.

Kirjallinen kysymys elintarviketalouden jättämisestä teollisuuspoliittisen strategian valmistelun ulkopuolelle

Eduskunnan puhemiehelle

Työ- ja elinkeinoministeriö on asettanut ohjausryhmän valmistelemaan hallitusohjelman mukaista teollisuuspoliittista strategiaa. Ministeriön tiedotteen mukaan strategia laaditaan tiiviissä vuorovaikutuksessa elinkeinoelämän ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimii työ- ja elinkeinoministeriön kansliapäällikkö. Se laatii väliraporttinsa kesään mennessä ja antaa loppuraportin vuoden 2024 lopussa.

Ministeriön tiedotteessa todetaan myös, että toimintaympäristön voimakkaat muutokset haastavat Suomen päivittämään teollisuuspolitiikkaansa. Strategiatyön tavoitteena on tukea teollisuutemme kansainvälistä kilpailukykyä, uudistumista ja jalostusarvon kasvattamista. Sen keskiössä ovat teollisten investointien saaminen Suomeen sekä kasvuhakuiset yritykset, jotka pyrkivät lunastamaan paikkansa kansainvälisissä arvoketjuissa.

Strategiatyössä luvataan ottaa huomioon yhteydet muihin hallitusohjelmakirjauksiin, kuten energia- ja ilmastostrategian päivittämiseen, mineraalistrategiaan, TKI-politiikkaan, julkisten pääomasijoitusyhtiöiden yhdistämiseen sekä teollisuuden vähähiilisyystiekarttojen päivitykseen.

Ihmetystä herättää, että elintarviketalous on jätetty näin merkittävän strategian valmistelun ulkopuolelle. Esimerkiksi Elintarviketeollisuusliittoa ei ole huolittu ohjausryhmän jäseneksi. Yhtenä huonona perusteluna on kuultu, että elintarviketalous kuuluu maa- ja metsätalousministeriölle.

Hallitusohjelman luvussa 6 *Kasvun kaava* kuitenkin todetaan, että elintarviketalous on hallituksen keskeinen työkalu parantaa kansantaloutta ja maatalouden kannattavuutta. Lisäksi elintarviketalous on huoltovarmuuden ja sitä kautta Suomen kokonaisturvallisuuden välttämätön kokonaisuus. Kasvun kaavan visiossa tavoitteena todetaan myös, että ruoantuotanto Suomessa on kannattavaa ja elintarvikevienti kaksinkertaistunut.

Luvussa 6.1 *Nostetaan yrittäjyyden ja omistajuuden arvostusta* hallitus lupaa laatia pitkäjänteisen teollisuuspoliittisen strategian, joka sisältää vientiteollisuudelle olennaiset politiikkakokonaisuudet, kuten logistiikan. Hallituksen tavoitteena on kasvuhakuisten, työllistävien ja vientiin tähtäävien yritysten määrän kasvu sekä teollisten työpaikkojen säilyminen Suomessa.

Luvussa 6.6 *Suomi elää maaseudusta ja metsistä* hallitus toteaa, että suomalaisen ruoan vientipotentiaali on hyödynnettävä nykyistä paremmin ja että Suomen eri alueiden luontaiset vahvuudet

Valmis
5.0

ja erityisosaaminen on hyödynnettävä tavoilla, jotka tukevat monialaista yritystoimintaa, investointeja, teollisuutta sekä vientiä. Tässä elintarviketalous on metsätalouden ohella ainoa toimiala, joka kattaa kaupunkeja lukuun ottamatta koko maan, mutta se on siitä huolimatta jätetty TEM:n teollisuuspoliittisen strategiatyön ulkopuolelle.

Hallitusohjelman luvun 6.6 kohdassa *Kannattava maatalous turvaa kotimaisen ruoantuotannon* hallitus lupaa hyödyntää suomalaisen puhtaan ruoan potentiaalin uudella kasvuohjelmalla, jolla lisätään ruokavientiä. Edelleen hallitus lupaa vauhdittaa riittävällä TKI-rahoituksella elintarvikealalle syntyviä innovaatioita ja investointeja, jotka kasvattavat alan arvonlisää ja työllisyyttä.

Ministeri Essayah vastasi kirjalliseen kysymykseen Maatalouden kannattavuuden ja jatkuvuuden turvaamisesta seuraavasti (KKV 273/2023 vp): *Hallitusohjelman mukaan suomalaisen puhtaan ruoan potentiaali hyödynnetään uudella kasvuohjelmalla. Kasvuohjelman keskeinen tavoite on myös edistää ruokajärjestelmän toimijoiden yhteistyötä, luoda alan yhteinen visio ja kehittää suomalaisen puhtaan ruuan potentiaalin hyödyntämistä sekä tunnistaa ja edistää toimenpiteitä ruokaviennin edistämiseksi. Kasvuohjelmalle ja ruoantuotannon strategialle on asetettu yhteinen poikkihallinnollinen ja -sektoriaalinen ohjausryhmä edistämään ja ohjaamaan tätä tärkeää kokonaisuutta. Osana tätä työtä eri sidosryhmien näkemyksiä on kuultu pyöreänpöydän keskusteluissa niistä toimenpiteistä, joilla mahdollisimman ketterästi voidaan edistää suomalaisen ruoantuotannon kasvua ja vientiä. Työtä tukemaan on asetettu myös poikkihallinnollinen ja -tieteellinen työryhmä. Kokonaisuuteen kuuluu lisäksi Maatalouden tulos- ja kehitysnäkymien parlamentaarisen arviointiryhmän toimenpide-ehdotuksen jalkauttamisen seuraaminen.*

Myös tämä vastaus on ristiriidassa sen kanssa, että elintarviketalous on jätetty pois teollisuuspoliittisen strategiatyön valmistelusta. Keskeinen osa suomalaista teollisuutta ei kuulu tällä TEM:n linjauksella suomalaisen teollisuuden kehittämistyön piiriin. On lisäksi huomioitava, ettei mikään teollisuudenala elä omassa eristäytyneessä tilassaan, vaan eri toimialat ovat tiukassa keskinäisriippuvuudessa. Teollisuuspoliittinen strategia on jo lähtökohtaisesti epäonnistunut, mikäli se ei tunnista näitä riippuvuuksia, vaan päinvastoin on uhka niille ja niiden kehittymiselle.

Elintarviketalouden jättäminen teollisuuspoliittisen strategian ulkopuolelle tulee näkymään väistämättä myös eri valtiontahojen toiminnassa. Esimerkiksi ulkoministeriö priorisoi pääsääntöisesti tehtävänsä siten, että se edistää teollisuuspoliittisia tavoitteita. Mikäli työ- ja elinkeinoministeriön laatimassa strategiassa ei huomioida lainkaan elintarviketeollisuutta, se on viesti myös muille ministeriöille asioiden priorisoinnin suhteen. Hallitusohjelman kirjaukset menettävät silloin merkityksensä, koska virkakunta tulkitsee, että teollisuuspoliittisen strategian valmistelussa kirjaukset on jo huomioitu ja arvioitu.

Valtiontalouden näkökulmasta on huomionarvoista myös elintarvikekaupan raju alijäämäisyys. Ulkomaankaupan tilastojen mukaan elintarvikeviennin arvo oli vuonna 2023 noin 2,2 miljardia euroa. Vuoteen 2022 verrattuna viennin arvo laski hieman. Elintarvikkeiden tuonnin arvo oli samaan aikaan noin 5,7 miljardia euroa, ja vuodesta 2019 tuonti on kasvanut peräti miljardilla eurolla. Merkittävä osa tuonnista on kaupan keskusliikkeiden harjoittamaa halpatuontia, joka kilpailee suoraan kotimaisen tuotannon kanssa ja heikentää koko suomalaisen elintarvikeketjun toimintakykyä ja sitä kautta Suomen huoltovarmuutta. Myös tästä näkökulmasta on sekä hämmäs-

tyttävää että erittäin huolestuttavaa, että työ- ja elinkeinoministeriö jättää elintarviketalouden koko ruokaketjulle välttämättömän strategiatyön ulkopuolelle.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Pitääkö paikkansa, että elintarviketalous on jätetty hallitusohjelman kirjausten vastaisesti, ja Suomen kansantalous ja huoltovarmuus vaarantaen, teollisuuspoliittisen strategian valmistelun ulkopuolelle,

mitkä ovat perusteet, joilla elintarviketalous (maatalous, elintarviketeollisuus, päivittäistavarakauppa ja ruokailupalvelut) niin kansantalouden kuin työllisyyden kannalta keskeisenä toimialana on jätetty strategiatyöstä pois,

miksi työ- ja elinkeinoministeriö ja -ministeri eivät noudata hallitusohjelmaa ja edistä myös elintarviketeollisuuden toimintaedellytyksiä ja elintarvikkeiden vientiä,

miten hallitus aikoo taata, että jättämällä elintarviketalous teollisuuspoliittisen strategityön ulkopuolelle se ei samalla jätä sitä kaiken muun valtion harjoittaman teollisuuspoliittisen kehittämistyön ja mm. vienninedistämisen ulkopuolelle hallitusohjelman kirjausten vastaisesti ja

aikooko työ- ja elinkeinoministeriö ja -ministeri korjata virheensä ja kutsua elintarviketalouden edustajat mukaan teollisuuspoliittiseen strategiatyöhön ja toimia tällä tavoin johdonmukaisesti hallitusohjelman kirjauksia noudattaen?

Helsingissä 22.3.2024

Vesa Kallio kesk
Hilkka Kemppi kesk
Tuomas Kettunen kesk
Eerikki Viljanen kesk
Timo Mehtälä kesk